

Alexanderplatz

Alternativkulturhuset Tachele

Brandenburger Tor

Brandenburger Tor

Kipernicker

Alternativkulturhuset Tachele

48 timmar Berlin

Rocky Magasins medarbetare har tagit pulsen på Berlin – världsstaden som aldrig upphör att fascinera.
Häng med på en resa genom tiden, kulturen och människorna.

Text: Cyril Hellman Foto: Tonia Martz

Kreuzberg

Möbel Offe Berlin

Muren vid Ostbahnhof

Nike-reklan

Checkpoint Charlie

Alternativkulturhuset Tscholas gård

Berlin är inte bara en stad. Det är en livsstil, en attityd och atmosfär som man kan uppleva även på andra platser i världen men då endast i små proportioner. Men mer än någon annan stad påminner Berlin om New York. Trots att de två städerna visuellt är helt olika. I Berlin finns efter andra världskrigets bombningar ingen enhetlig arkitektur. Här råder arkitekturiskt kaos! Likheten med New York är snarare frihetskänslan och den överallt sprudlande kreativiteten som får en att känna att här är allt möjligt. Här finns dock inte New Yorks glamour. Snarare motsatsen som får många att avsky staden: promiskuitet, skitighet, klotter och anarki. Här finns fortfarande det som fram till 80-talet fanns

på nedre Manhattan, fram till 50-talet i Klarakvarteren och 70-talet på Södermalm i Stockholm, fram till 90-talet i East London och till alldeles nyligen i Köpenhamns Christiania. Alltsedan 20-talet har Berlin lyckats slå mynt av dekadens och anarki. Men nu gäller det för oss turister att passa på att uppleva detta.

Fastighetsägare i västerländska storstäder har alltid använt sig av konstnärer, studenter, bögar, musiker och andra subkulturer som en förpatrull till borgarklassen, ett sätt att skapa en häftig image kring ett slitet område. I Västberlin bodde bara turkar och andra

**"Medonistiska
Berghain ... räknas
som Europas bästa
klubb tillsammans
med Hacienda i
Manchester och
Space på Ibiza."**

immigranter längs med muren, tyskarna själva tyckte det var för deprimerande att se muren och höra hur människor som försökte fly sköts ihjäl. När så muren föll flyttade turkarna

till ghetton Neukölln "Berlins Bronx" som idag har över 160 nationaliteter. Konstnärer, studenter och ockupanter från hela västvärlden flyttade in men idag köps de ut av medelklass som vill bo där det är hippt. Antagligen kommer konstnärerna i framtiden att flytta till billigare städer i Öst såsom Budapest, Warszawa och Prag.

Tack vare att det är en så mångkulturell stad

Muren Ostbahnhof

finns i Berlin hur många bra restauranger som helst. Den med god ekonomi kan börja kvällen på Café Paris vid Kurfürstendamm, centralt i gamla Västberlin i närheten av Bahnhof Zoo som var knark- och prostitutionstråk i den populära filmen *Vi barn från Bahnhof Zoo*. Det är en fransk bistro som är tillhåll för internationella stjärnor. Här blir ingen förvånad om Robert De Niro eller Victoria Silvstedt (som liksom José Gonzales hänger på väggen) kliver in. Jag sätter mig vid Jean Genets favoritbord närmast toaletten och beställer in en Dry Martini. För tyvärr som på trendiga bärer i New York ett citronskal i glaset. Jag skjuter tillbaka glaset och säger: "Vill jag ha en fruktsallad säger jag till om en" och beställer istället in vin. En middag för två med vin går på minst 100 euro. Så jag tar en taxi till ett område i östra Kreuzberg på gränsen till Neukölln som börjar bli trendigt. Jag rekommenderar restaurangerna vid Planufer som Café Jacques med utsökt fransk-algeriskt kök (bord bör bokas i förväg) eller turkiska Defne. Härifrån kan man sedan ta en kort promenad upp till Kottbusser Tor. Farna Berlinbon, författaren Carl-Johan Vallgren har rekommenderat mig dessa kvarter.

Här hittar man anonyma små bärer och nattklubbar, en plats att börja en utekväll på.

Det råder rökförbud i Berlin men på baren Möbel Ofte med ingång från baksidan i ett miljonprogramhus vid Kottbusser Tor är det inga problem att röka. Folk gör som de vill på den här baren. Möbel Ofte är en populär bögbar men med ett lika stort heterosexuellt, hippt klientel. Populärast är det på torsdagar då det är gaykväll. Därefter kan man fortsätta kvällen med techno och house i hedonistiska Berghain – ett gammal övergivet ästyskt elverk med Vattenfallreklam (överallt i Östberlin ser man Vattenfall-skyltar) i arbetarklassstadsdelen Friedrichshain. De har en partypublik av homosexuella och heterosexuella och räknas som Europas bästa klubb tillsammans med Hacienda i Manchester och Space på Ibiza. I mörkret, i vrår, är det inte ovanligt att folk har sex och vill man signalera att man visst hör hemma här ska man inte låta sig chockeras. Men just den här kvällen åker jag till Knaack Klub på Greifswalderstrasse i Prenzlauer Berg. Här hade jag för femton år sedan en av mina bästa utekvällar någonsin. Då var det i en lägenhet i ett gårdshus.

Ungefär som ett Spybar utan något ängsligt över sig. När jag nu kommer hit har Klubben tagit över hela gårdshuset. Varje våningsplan har sin egen bar och dansgolv. Bland annat spelas rock och emo. Nu har jag inte lika kul här. Kanske beror det på att majoriteten av klientelet är runt 23 år, i samma ålder som när jag senaste var här ...

Under 20-talet var Tyskland föredrat efter första världskrigets fredsfördrag och det räddade ekonomisk kris. Samtidigt var det Berlins litterära guldålder. Om man fick välja en plats och tidpunkt att leva är det många med mig som skulle ha valt dekadansens Berlin under Weimar. Staden var då hem åt litterära storheter som Benjamin, Musil, Kafka, Remarque, Benn, Tucholsky, Jünger, Canetti, Heinrich Mann, Döblin för att nämna några.

Jag börjar nästa morgon med att ströa runt på stöttiga Nollendorferstrasse där paret Christopher Isherwood och W.H. Auden bodde vid denna tid. Isherwood skrev *Farväl till Berlin* som blev förlaga till flerfaldigt Oscarsbelönade filmen *Cabaret*. De bodde i port nummer 17 i Västberlin under åren 1929–33. I de här kvarteren, med ovanligt många fina gamla hus

Alexanderplatz

Checkpoint Charlie

"Om man fick välja en plats och tidpunkt att leva är det många med mig som skulle ha valt Dekadansens Berlin under Weimar."

som har klarat sig från krigets bombningar, finns gott om antikvariat, antikaffärer och gaybaren. Esherwoods vän och fan David Bowie påverkades så mycket att han och Iggy Pop flyttade några kvarter härifrån söderut till Schönberg, enligt legenden för att sluta med droger vilket kan tyckas märkligt då Berlin i mitten av 70-talet var Europas heroinhuvudstad. De gjorde sammanlagt fem album, alla mästerverk som mer eller mindre var påverkade av Berlin. Efter det har varken Bowie eller Iggy överträffat sig själva.

Jag promenerar till Hauptstrasse 155 där de hyrde sin lägenhet. Jag inspekterar porten. På porttelefonen står det Schneider, alltså samma namn som Bowie döpte sin låt V2 Schneider till på Heroes – en hyllning till Florian Schneider i Kraftwerk. Två portar därifrån ligger gaybaren Neues Ufer där Bowie och Iggy ofta hängde. Jag gör som de två gjorde på den tiden och

tar en stor öl till frukost. Sedan promenerar jag några kvarter till Chausseestrasse 125 där teatergeniet Bertolt Brecht levde och verkade. Nu ligger där Brechtmuseet. Brecht är rockandroll då han inspirerade Bowie och The Doors liksom svenska rockers som Pugh Rogefeldt, Thåström och Florence Valentine. Även brittiske Nick Cave kan förmodas påverkats av hans Verfremdungseffekte. Cave och hans vänner i Einstürzende Neubauten hängde ofta på baren Risiko som tidigare låg i stationshallen på tunnelbanestationen i området, Yorkstrasse Station.

Jag funderar en stund över om jag ska göra en dagsutflykt till Brücke Museum i sydvästra utkanten av Berlin – där finns nämligen Erich Heckels målning *Roquairo!* som inspirerade till Bowies omslag för Heroes och Iggy's omslag till *The Idiot* – eller om jag ska åka till södra utkanten och kyrkogården

Friedhof Grunewald-Forst där Nico från Velvet Underground ligger begravd. Jag har inte riktigt tid och tar i stället tunnelbanan till Oranienburgerstrasse. I närheten av den ståtliga synagogan på Oranienburgerstrasse ligger C/O Berlin som under våren har en imponerande separatutställning med mästereffekten Annie Leibovitz samt världens enda punkmuseum: Romones Museum (Krausnickstrasse 23). Det senare är inte så mycket för världen men charmigt och med en mysig kafeteria där man sitter på ölbackar.

Jag går norrut till Oranienburgerstrasse 54–56. Där ligger alternativkulturhuset Tacheles, inrymt i ett varuhus som bombades under kriget. I fasaden finns fortfarande kulhål sedan slaget om Berlin. Träd växer ur de våningar som saknar tak. Kort efter murens fall ockuperades det men konstnärerna som verkar här har tills vidare kommunens tillåtelse och abonnerar sina studios för en halv euro i månaden. När man vandrar längs de graffitiklädda korridorerna mellan studios blir man ganska snart medveten om att de flesta av konstnärerna målar hellre än bra.

Alternativkulturhuset Tacheles gård

Det handlar mestadels om kitschig new age-konst. Men bakgården med sin sandiga mark, skrotskulpturer och graffititäckta väggar är värt ett besök. Härifrån kan man skåda en stor vacker graffitimålning på fasaden på

svenskar på 60-talet) på Alexanderplatz är täckt av graffiti.

Jag vill se mer av det som Berlin idag är mest känt för, konstscenen, och åker till Östberlins restaurerade stora

gata Köpenickerstrasse. Här bor många konstnärer, homosexuella och partyfolk. Detta är Berlins Christiania. Det är första maj och polisbilar står på gatan och gör sig redo inför kvällens kravaller. Så här lugnt är det aldrig annars på Köpenickerstrasse. Lugnet före stormen råder. Trots att bosättarna är "öppetsinnade" människor som företräder subkulturer är de inga fredsfåglar. Man kan inte bara klampa in på de ockuperade områdena och börja plåta, då lär man snart få ta konsekvenserna i form av en sten eller flaska i huvudet. Mycket av marken har köpts upp av investerare men ingen har vågat ta tag i saken och utrymma området.

Jag promenerar tillbaka till Väst och Kreuzberg. Först till Hansa Ton Studio på Köthenerstrasse där artister som Bowie, U2, Marillion, Depeche Mode och Kent spelat in. Idag är svenske producenten Michael Ilbert verksam här. Tyvärr finns det ingen del av

"Efter murens fall kom lågbudgetresenärer från hela världen i 20-30 års åldern för billiga hyror och att festa nätterna igenom."

andra sidan gården föreställandes stjärnorna i Brasiliens fotbollslandslag. Eftersom Adidas sponsrar Tyskland och Nike har Brasilien var det Nike som bekostade denna målning.

Graffiti syns över allt i Berlin, det verkar vara mer eller mindre lagligt och är idag en naturlig del av stadsbilden. Företag betalar konstnärer för att måla reklam. Till och med det 365 meter höga östtyska radiotornet (byggt av

tågstation Ostbahnhof. Framför stationen finns fortfarande en lång bit av muren kvar. På 90-talet flögs världens främsta graffitikonstnärer in för att måla den. Idag har mycket av det klottrats över så samma konstnärer ska snart bjudas in på nytt. Intill bron Schillingbrücke har ockupanter och andra aktivister öppnat öl- och mjölkbarer. Jag går över bron och promenerar längs ockupanternas

Rupert Goldsworthy

studion som är museum. Inte långt härifrån, i närheten av Checkpoint Charlie, ligger numer Berlins galleridistrikt. Hit söker sig gallerier från Köln, New York, London, Los Angeles och Stockholm (Claes Nardenhake).

Rupert Goldsworthy är konstnär och gallerist som blev känd under mitten av 90-talet för galleriet i sitt namn i Berlin, som bland annat brejkade svenska Annika Ström internationellt, och som sedan flyttade till Chelsea i New York. I New York kallades han vid millenniet "British artist impresario" för hans näsa för nya hipa konstnärer, till exempel Inka Essen. Han ställde även ut rockstjärnor som David Bowie och Richard Hell. Nu har hans galleri flyttat tillbaka till Berlin (Alexandrinenstrasse 4) och på invigningen som är denna dag är det en gruppställning med bland andra Mark Stewart från postpunkbandet The Pop Group och amerikanska performanceartisten Gretchen Faust. Goldsworthy och jag talar om dagens konstscen.

– Sen den ekonomiska krisen drabbat konstbranschen är det i städer som Berlin, London och New York slut med garagestora konsthallar och återigen accepterat med mindre gallerier. Förhoppningsvis blir folk mindre intresserade av stora produktioner och mer intresserade av idéer, säger han. Jag frågar vad som gör Berlin så speciellt.

– Efter murens fall kom lågbudgetresenärer från hela världen i 20–30 års åldern för billiga hyror och att festa nätterna igenom. Många var bara här för festen och brydde sig inte om det materiella. Där uppstod en ny konstscen. Den scenen har förändrats. Partyfolket är borta, stan har blivit mer internationaliserad av äldre människor som kommer hit för karriär och familj. Berlin är fortfarande ruffigt med utmanande bohemer men har i likhet med New York på 90-talet blivit en ganska normal stad.

På 90-talet hade Goldsworthy sitt galleri i distriktet Mitte som var dåvarande galleriscen men där etablerades så småningom

hundratals museer. Området förlorade sin cutting edge och idag är det istället i Kreuzberg de intressantaste konstnärerna ställer ut. Hapjen är över och hyrorna sjunker. Glassiga gallerier börjar istället öppna i Köln. Berlins konstscen präglas inte av samma möjligheter och snabba utvecklingstakt som strax efter muren men samtidigt är klimatet mer hälsosamt. Både i Kreuzberg och Neukölln händer det mycket.

Till slut går jag till Markgrafenstrasse, ett kvarter i Kreuzberg med de stora gallerierna Carlier-Gebauer, September, Barbara Thumm och avslutar kvällen med middag på hemtrevliga Max und Moritz på Oranienstrasse. Det är lite som Stockholms klassiska ölhak Kvarnen och Pelikan. Barmästarna kan sin sak och maten är välgjord tysk husmanskost. Oranienstrasse har en bra beergarten och går man den några kvarter österut kommer man till den bästa beergarten, den på Kottbusserstrasse. Perfekta platser att avsluta sitt besök i Berlin. ■